

Inleiding

Dyslexie en dyscalculie zijn leerbeperkingen. Revis Wijk heeft een dyslexie- en dyscalculiebeleid, conform de richtlijnen van het Protocol Dyslexie VO en het protocol ERWD¹ van de NVORWO (Nederlandse Vereniging voor de Ontwikkeling van het Reken-Wiskunde Onderwijs). TOS (taalontwikkelingsstoornis) is een neurocognitieve ontwikkelingsstoornis. Dat betekent dat de hersenen taal minder goed verwerken.

Doel van het beleid is:

- Dat alle kinderen, ook dyslectische kinderen en kinderen met dyscalculie en/of TOS de opleiding volgen waartoe ze volgens hun cognitieve capaciteiten en overige vaardigheden in staat zijn;
- Dat ze kunnen omgaan met hun dyslexie en dyscalculie;
- Dat ze hun functionele lees- en schrijfvaardigheid c.q. rekenvaardigheid vergroten, zo nodig met hulpmiddelen.

In het dyslexie- en dyscalculiebeleid staat de leerling centraal en is een geïntegreerde aanpak van belang. We richten ons op wat voor de leerling werkt, met een zo groot mogelijk effect, en hiermee wordt hij/zij, indien nodig, gedurende *de hele schoolloopbaan* ondersteund.

I. Uitgangspunten dyslexiebeleid

Het uitgangspunt van het dyslexiebeleid van Revis Wijk is de ontwikkeling van (compenserende) vaardigheden, waardoor de leerling leert omgaan met de beperkende effecten van de dyslexie. Leerlingen met een dyslexieverklaring mogen gedurende hun hele schoolcarrière gebruikmaken van de **dyslexie-examenfaciliteiten** (school- en centraal examen) die wettelijk zijn toegestaan. Op weg naar het eindexamen hebben dyslectische leerlingen soms ook specifieke ondersteuning nodig.

Het is aan de docent en leerling samen om te kijken waar de leerling behoefte aan heeft en wat werkt. Docenten bieden deze faciliteiten zelf aan de leerling aan; de leerling bekijkt, al dan niet in een testperiode of in samenwerking met de leerlingbegeleider, of de geboden faciliteit inderdaad iets toevoegt. Het gebruik van een laptop voor het maken van toetsen is bij alle vakken mogelijk, behalve bij wiskunde.

In de brugklassen worden testen afgenomen bij alle leerlingen om mogelijke dyslexie te signaleren. Indien er een vermoeden van dyslexie naar voren komt, wordt dit resultaat bekeken en daarbij de vermoedens van de docenten Nederlands en Engels meegenomen. Daaruit komt een zeer globaal en vrijblijvend advies aan ouders voort om wel of niet een onderzoek te laten uitvoeren.

Het dyslexieonderzoek moet door een erkend bureau worden gedaan. Dit onderzoek komt voor rekening van de ouders/verzorgers. Erkende bureaus zijn aangesloten bij de kwaliteitsinstellingen: NRD (Nationaal Referentiecentrum Dyslexie) of KD (Kwaliteitsinstituut Dyslexie).

Wanneer ouders hun kind laten onderzoeken op dyslexie, krijgt de leerling een voorlopige dyslexiepas. Deze is beperkt geldig. De geldigheid wordt met de leerling en zijn/haar ouders afgesproken. Is er na de afgesproken tijd nog geen officiële dyslexieverklaring, dan wordt de pas ingenomen en worden de extra faciliteiten stopgezet.

Dyslexie kan beperkend werken bij het verwerven van taal en talige vakken en opdrachten. De leerling zal moeten leren functioneren met deze beperking en compenserende vaardigheden moeten ontwikkelen. Het is de taak van de taal-/vakdocent om de leerling hierbij te helpen. Eventueel wordt de leerlingbegeleider van het team hierbij betrokken om op dyslexie gerichte RT te geven. RT valt onder de zorgcategorie: *kortdurend, licht curatief*. Dit geldt ook voor de begeleiding van dyslectische leerlingen, tenzij duidelijk blijkt dat meer nodig is. In dat geval wordt overleg met ouders gevoerd over wat de mogelijkheden zijn. Wanneer duidelijk wordt waaraan de individuele leerling behoefte heeft, worden hierover afspraken gemaakt met tutor en taal-/vakdocenten. De compenserende maatregelen zijn: zie onder B.

Op deze manier kan de school maatwerk leveren, waarbij toch verantwoorde determinatie kan plaatsvinden.

¹ ERWD staat voor Ernstige Reken en Wiskunde problemen en Dyscalculie

A. EXAMENFACILITEITEN VOOR LEERLINGEN MET DYSLEXIEVERKLARING (EN DUS OOK GELDIG GEDURENDE DE SCHOOLLOOPBAAN)

Voor VO-leerlingen met een dyslexieverklaring (opgesteld door een bevoegd deskundige) zijn de toegestane faciliteiten tijdens school- en centraal examen:

- 1. Extra tijd tijdens examentoetsen:** bij centraal examen krijgen leerlingen met dyslexie 30 minuten extra tijd voor het maken van het examen van veelal 2 uur op vmbo-tl en 3 uur op havo;
- 2. Gebruik van een tekstverwerkingsprogramma & spellingscontroller op laptop:** vooral nuttig bij examens waarbij veel geschreven moet worden. NB: het gebruik van een spellingscontroller kan wel invloed hebben op het aantal toe te kennen punten bij de beoordeling (alleen bij de talen);
- 3. Gebruik van voorleessoftware:** vooral nuttig bij alle examens waarbij veel gelezen moet worden.
- 4. Gebruik luistertoetsen voor dyslectische leerlingen:** tijdens schoolexamens meer tijd bij luistervaardigheid. Voor de talen is meestal een speciale dyslexieversie van een KLUTO (Kijk- en Luistertoets) beschikbaar.
- 5. Bodemcijfer:** bij schoolexamens geldt een bodemcijfer 3.0 voor Nederlands en MVT².

Deze faciliteiten worden aan de leerling voor alle vakken als keuzemogelijkheid voorgelegd en zijn dus nooit een verplichting.

Aan het begin van het voor-examenjaar bespreekt de leerhuisassistent of leerlingbegeleider van het team met de leerling welke faciliteiten deze wenst te gebruiken bij het examen. Er wordt mee geoefend, zodat de leerling ook weet hoe het werkt. Dit kan per vak verschillen. De afspraken over gebruik van deze faciliteiten worden vastgelegd voor school- en centraal examens. Mocht de leerling na een periode van schoolexamens de afspraken willen bijstellen, dan moet hij/zij dit bespreken met de betreffende docent en de eigen examensecretaris.

Ad 2: Gebruik tekstverwerkingsprogramma & spellingscontroller

Bij alle examens is het gebruik van computer met tekstverwerkingsprogramma en spellingscontrole toegestaan. Een digitaal woordenboek is echter niet toegestaan.

Ad 3: Gebruik van voorleessoftware

Tijdens het centraal examen mogen de kandidaten met een dyslexieverklaring door middel van een koptelefoon gebruik maken van voorleessoftware, die de examenopgaven voorleest. Examenkandidaten mogen zelf kiezen voor welke vakken zij deze voorleessoftware willen gebruiken en zij mogen tijdens het examen besluiten het voorlezen niet meer te gebruiken en de computer terzijde te schuiven.

Ad 4: Kijk- en luistertoetsen (KLUTO) talen schoolexamen

Voor het schoolexamen inventariseert de betreffende docent of er dyslectische leerlingen zijn die gebruik willen maken van extra tijd bij de kijk- en luistertoets (KLUTO). De examencommissie organiseert de afname van deze versie in een aparte ruimte, omdat deze toets meer tijd kost dan de gewone versie.

NB: niet voor alle KLUTO's is een speciale versie voor dyslectische leerlingen verkrijgbaar.

² MVT= moderne vreemde talen

B. SCHOOLREGELS VOOR LEERLINGEN MET DYSLEXIEVERKLARING

De faciliteiten die gelden voor het (school-)examen kunnen in de hele schoolcarrière al toegepast worden, op voorwaarde dat er een dyslexieverklaring door een bevoegd deskundige is.

De faciliteiten zijn:

1. extra tijd;
2. gebruik van tekstverwerkingsprogramma met spellingscontroller*³;
3. gebruik maken van voorleessoftware*.

Daarnaast gelden de volgende afspraken per vak/vakgebied:

1. Alle vakken:

Geen dictaat en geen handgeschreven toetsen/aantekeningen; toetsen en hand-outs voor alle leerlingen getypt in *Verdana lettergrootte 12 en regelafstand 1,5* zijn duidelijk leesbaar. Vergrotingen zijn daarmee vrijwel altijd overbodig.

In overleg met vakdocenten kunnen spellingskaarten/steunkaarten gebruikt worden.

2. Alle Talen (met uitzondering van Klassieke talen):

- (Nederlands, MVT): bodemcijfer 3.0.
- Indien nodig mag een leerling in de onderbouw, in overleg met de docent, gebruik maken van regelkaarten als de leerling er niet in slaagt om de grammaticaregels te automatiseren.

3. Nederlands:

- Bij werkwoordspelling: er wordt alleen beoordeeld wat er wordt getoetst. Bijvoorbeeld: bij een toets over de t-klank aan het einde van een werkwoord worden geen fouten in het woord zelf gerekend; alleen de d's en t's worden beoordeeld.
- De definitie in Van Dale voor dictee is: "*oefening in het zonder spelfouten schrijven van het gehoorde.*" Dit is voor dyslectische leerlingen als toetsvorm dus niet geschikt. Dictees (zinnedictees en woordjesdictees) worden daarom niet meegerekend.

4. Moderne Vreemde Talen (Engels, Frans en Duits)

- Een leerling mag één keer per periode zelf een mondelinge i.p.v. een schriftelijke overhoring aanvragen bij de vakdocent. De docent reikt dit ook als voorstel aan.
- Bij de moderne talen is fonetisch schrijven toegestaan. Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt of als er miscommunicatie of onbegrijpelijkheid ontstaat, wordt deze wel als fout gerekend. Accenten vallen buiten de beoordeling en fouten m.b.t. lidwoorden tellen minder zwaar dan bij niet-dyslectische leerlingen.
- In **havo en vwo** volgen leerlingen in klas 1, 2 en 3 het vak Frans, in klas 2 en 3 tevens het vak Duits. Deze twee vakken zijn verplicht in de onderbouw, géén uitzonderingen. Ons beleid is dat in ieder geval in klas 1 en 2 het volledige programma Frans en Duits wordt aangeboden. Binnen de sectie kan overlegd worden hoe het sommige kinderen iets makkelijker gemaakt kan worden. Een deel van het vak schrappen is niet wenselijk en ook geen beleid. Mondeling toetsen aanbieden, spelfouten niet meetellen, bodemcijfer, werken op een laptop, extra tijd: dit zijn de faciliteiten die geboden worden voor dyslectische leerlingen in de onderbouw.

5. Alle vakken, met uitzondering van de talen:

Spelfouten worden niet aangestreept en niet meegerekend.

6. Tijdverlenging of verkorte toets:

Extra tijd voor toetsen (8 minuten voor een toets van 50 minuten, 16 minuten voor een toets van 100 minuten, etc.). Let op: voor kortere toetsen valt de verlenging binnen het lesuur! De docent kan er ook voor kiezen om 20% minder toetsvragen op te nemen.

NB: de normering van deze toets wordt dan aangepast: als 80% van de vragen gemaakt moet worden, kan ook maximaal 80% van het aantal behaalde punten gescoord worden en dan wordt de cijferberekening daarop aangepast.

Het dyslexiebeleid van de school zet in op het gebruik van voorleessoftware voor het lezen van lange teksten, tijdens de gehele schoolcarrière van de leerlingen met dyslexie. Dit kan bij alle vakken.

³ Bij dyslexie-examenfaciliteiten met een * moet (nu nog) de kanttekening worden gemaakt, dat het technisch en organisatorisch mogelijk moet zijn om deze faciliteiten in te zetten tijdens de lessen en toetsen in alle leerjaren. Voldoende computers en voorleessoftware zijn soms een organisatorisch struikelblok.

Dyslectische leerlingen mogen voorleessoftware met koptelefoon/oortjes gebruiken. Wel moeten zij dit vooraf aan de betreffende docent laten weten. De docent legt de gemaakte afspraken vast in het leerlingvolgsysteem (SOMtoday).

Toetsen kunnen ook worden afgenomen met behulp van voorleessoftware.

Noot:

Op het havo en vwo zijn in de onderbouw geen mogelijkheden om in verband met dyslexie dispensatie te verlenen voor een vak. Wanneer een leerling naast dyslexie één of meer beperkingen heeft, waardoor hij/zij vastloopt of dreigt te lopen in zijn/haar schoolloopbaan, kan bij hoge uitzondering worden overwogen om de studielast/vakinhoud bij een vak te verminderen. Dat moet dan passen binnen de eisen die aan de vakken gesteld worden en de verdere schoolloopbaan van de leerling mag niet in het geding zijn. Dit gaat altijd in overleg met de tutor, docenten en de schoolleiding en natuurlijk met ouders en de leerling.

Het bovenstaande is bedoeld om in buitengewone gevallen maatwerk te kunnen leveren. Het is geen recht waarop ouders of leerling in het algemeen aanspraak kunnen maken.

Vrijwaringsclausule

Soms kan zich een overmachtssituatie voordoen, waardoor het niet mogelijk is een dyslectische leerling de optimale digitale ondersteuning te kunnen bieden (stroom- en computerstoringen, defecten, enzovoort). In dit geval wordt een ad hoc beslissing genomen hoe daarmee om te gaan.

II. Taalontwikkelingsstoornis TOS

Leerlingen met de diagnose TOS hebben het vaak moeilijk met taalverwerving en -reproductie (vertellen wat ze weten, mondelinge beurten, mondelinge toetsen).

Indien er een diagnose is, hebben deze leerlingen in alle jaren recht op:

- Extra tijd bij toetsen en proefwerken
- Voorlezen van tekst en voorgelezen toetsen;

Indien er een diagnose is, hebben deze leerlingen in alle jaren baat bij:

- Geen onverwachte mondelinge overhoringen
- Zoveel mogelijk vermijden van meer dan één taaltoets per dag
- In de onderbouw is het mogelijk om toets antwoorden te beoordelen naar bedoeling, wetende dat de leerling met TOS moeite heeft met het onder woorden brengen van hetgeen gezegd moet worden. Bij het centraal examen zal moeten worden voldaan aan de eisen van het examenmodel.
-

Bij het schoolexamen en CE heeft de leerling met de diagnose TOS recht op:

- 30 minuten extra tijd
- Laptop met voorleesfunctie
- KLUTO voor dyslexie, d.w.z. aangepaste presentatie en snelheid

III. Dyscalculiebeleid

Revius Wijk heeft ook dyscalculiebeleid. Dit is van toepassing voor leerlingen met ernstige reken- en wiskunde problemen of dyscalculie (ERWD). Deze leerlingen kunnen in de vak lessen waarin rekenen een belangrijk onderdeel is⁴, extra ondersteuning krijgen van de vakdocent of, in sommige gevallen, extra RT.

De dyscalculiepas geeft niet alle leerlingen dezelfde rechten bij de afname van toetsen. De hiervoor geldende regels zijn verschillend voor leerlingen met en leerlingen zonder dyscalculieverklaring.

Indien een dyscalculiepas verstrekt is, zijn de faciliteiten bij reguliere toetsen bij alle vakken waarin gerekend moet worden:

- Het gebruik van een eigen rekenmachine bij alle toetsen; dit mag geen grafische rekenmachine zijn.
- Het gebruik van de formulekaart die door het college van Toetsen en Examens (CvTE) voor dit doel is ontwikkeld.
- In klas 1 en 2 gebruik van een boekje met hulpkaarten die zijn geselecteerd door het zorgteam.
- Tijdverlenging bij toetsen 20% procent meer tijd op toetsen en examens met een maximum van 30 minuten. De docent kan evt. ook bepalen om 20% minder opgaven te laten maken.
- Voor wiskunde geldt een bodemcijfer 3.

Faciliteiten bij schoolexamentoetsen en het centraal schriftelijk eindexamen voor leerlingen die beschikken over een dyscalculie-verklaring, zijn:

- Tijdverlenging bij toetsen 20% procent meer tijd op toetsen en examens met een maximum van 30 minuten. De docent kan evt. ook bepalen om 20% minder opgaven te laten maken.
- Gebruik bij alle examens van de formulekaart die door het college van Toetsen en Examens voor dit doel is ontwikkeld.
- Voor aantal vakken bij het schoolexamen, waarbij rekenvaardigheden belangrijk zijn, wordt een bodemcijfer van 3,0 gehanteerd (zie PTA's). Dit betreft:

Vmbo-t: Wi, Eco, Nask1 en Nask2

Havo: wisA/B, Eco, M&O/BE, Na en Sk

⁴ Rekenen, wiskunde, economie, bedrijfseconomie, aardrijkskunde, biologie, natuurkunde, scheikunde, geschiedenis (jaartallen).